

‘Landbouw is een kennisintensieve sector

Als woordvoerder voor Nederland zat Gerrit Meester in het EU-Speciaal Comité Landbouw dat in Brussel de zittingen van de Raad van EU-ministers van landbouw voorbereidt. Vanaf 1994 was hij vijf jaar hoofd Strategische beleidsvorming, en vanaf 2000 denker in algemene dienst bij de Directie Internationale zaken. Deze zomer nam Meester afscheid van het ministerie van LNV, maar de oud-thematrekker Macrotrends blikt nog graag vooruit op de toekomst van de Nederlandse agrosector.

Wat ziet u als belangrijkste trend voor de Nederlandse landbouw in de komende twintig jaar?

“De belangrijkste trend is schaalvergroting. Dat zal doorgaan, waarschijnlijk zelfs versterkt. In de melkveehouderij blijven er van de huidige 22 duizend bedrijven in 2020 minder dan 10 duizend over. Vergelijk dat met de 64 duizend die er waren bij de invoering van de superhefving in 1984, en je ziet dat je dat terecht een macrotrend mag noemen.

De schaalvergroting zal meer maatschappelijke discussie oproepen. Je ziet dat nu al rond megabedrijven – een term die ik trouwens weinig passend vind. Het blijven in de melkveehouderij bedrijven van 100 tot 200 koeien; dat zijn lang geen Californische toestanden. Toch lokt de ontwikkeling van grotere bedrijven discussies uit over onder meer dierenwelzijn en landschapsvervuiling. Veel mensen zijn bang dat grote bedrijven het landschap verstoren. Ik ben daar niet zo bang voor. Pas maakte ik een fietstocht in Salland. Het was broeierig, en ik fietste tussen de ligboxenstallen die loom in het landschap lagen. Dat is schoonheid, geen rommeligheid.

Ik denk dat de weerstand tegen grote bedrijven deels te vergelijken is met de weerstand tegen de trein. Het duurde vijftig jaar voordat treinen opdoken in schilderijen. Pas toen waren ze zo geaccepteerd dat mensen de schoonheid er van zagen. En nu betalen we voor een ritje met de stoomtrein. De uitdaging is om bedrijfsgebouwen te ontwerpen die goed passen in het landschap en een moderne bedrijfsvoering toelaten. Je kunt 21^e- eeuwse landbouw niet bedrijven met 19^e- eeuwse technologie.

De voordelen van nieuwe technologie worden vaak minder gewaardeerd dan de nadelen. Er zit veel nostalgie in de discussies. De landbouw gebruikt 2 miljoen van de 3,4 miljoen hectare die Nederland telt. Veel mensen vinden het landschap dat de landbouw de afgelopen eeuwen heeft opgeleverd juist mooi. Als je dat wilt behouden, dan moet je wel toestaan dat

mensen hun boterham verdienen. Dat kan niet als je alles bij het oude wilt laten.”

Mensen zijn ook bang dat grote bedrijven dieren reduceren tot productie-eenheden.

“Dierenwelzijn is een terechte zorg. Maar kleinschaligheid biedt geen betere garanties dan grootschaligheid. Uit onderzoek van het LEI blijkt al heel lang dat grote bedrijven op milieugebied beter scoren dan kleine. Grote bedrijven kunnen investeren in nieuwe technologie. Die zijn professioneler bezig met hun bedrijf. Het kan goed zijn dat dieren uiteindelijk ook beter af zijn op grote bedrijven. Veel mensen denken dat *small beautiful* is, maar dat is niet in alle gevallen zo. Het is onder andere de taak van de wetenschap om de maatschappelijke discussie te voeren met zulke gegevens.”

Is Nederland in 2030 nog een groot landbouwland?

“Ongetwijfeld. Ten eerste is Nederland een heel vruchtbaar gebied in een gematigde klimaatzone. We hebben bovendien een prachtig achterland in de EU met vrije toegang tot een markt van 500 miljoen rijke mensen die voor een groot deel de euro gebruiken, dus zonder valutarisico's. Ten tweede is landbouw een kennisintensieve sector geworden. Nederland heeft daar een goede infrastructuur voor: een hoogopgeleide bevolking en goede onderzoeksinstituten. De landen die de hoogwaardige producten weten te maken die voldoen aan de eisen van de moderne samenleving op het gebied van dierenwelzijn, veiligheid, duurzaamheid en goede sociale regelgeving, hebben in de toekomst een concurrentievoordeel.”

U denkt niet dat de landbouw door liberalisatie verhuist naar landen met lagere lonen en grondprijzen?

“Dat is het standaardverhaal in tekstboeken over wat er gebeurt als een rijk en een arm land hun handel liberaliseren. Volgens de oude theorie verhuist de industrie naar het rijke land,

Gerrit Meester: “Met de Nederlandse efficiënte veehouderij

omdat die kapitaalintensief is, en de landbouw naar het arme, omdat die arbeidsintensief is. Maar dat verhaal is de afgelopen eeuw juist omgedraaid. De landbouw is nu juist kapitaalintensief. De hoeveelheid arbeid is enorm gedaald de afgelopen eeuw, terwijl de industrie in vergelijking juist arbeidsintensief is. Niet voor niets is China de industriewerkplaats van de wereld geworden.

‘Small is niet altijd beautiful’

Veel mensen pleiten voor liberalisatie omdat ontwikkelingslanden daarmee toegang zouden krijgen tot onze markten, maar ik zie dat niet gebeuren. Wel bij landen als Brazilië, die maken gebruik van moderne technologie. Maar arme landen in Afrika zullen er niet van profiteren. In Nederland is de zuivel mondiaal zeer concurrerend. De vleesproductie is een ander verhaal. Die zou best kunnen verschuiven naar de bron

hebben we wat te bieden aan de wereld."

van het veevoer. Het zou voor het milieu ook een voordeel kunnen zijn als de kringloop beter wordt gesloten, en varkensvlees dichtbij de sojavelen wordt geproduceerd. Binnen de landbouw in Nederland gaan daarom verschuivingen optreden. De pluimveehouders zullen zich bijvoorbeeld moeten richten op het hogere segment. Maar de agrosector als geheel heeft in Nederland een heel sterke positie."

De economische crisis versterkt de roep op bescherming van de eigen markt. Zal de trend om markten steeds verder te liberaliseren ombuigen?

"Dat zou niet verstandig zijn. Ik had gehoopt dat de crisis juist het tegenovergestelde zou bewerkstelligen. Politici zoeken momentum voor grote beslissingen. Ik verwachtte dat de crisis de mogelijkheden zou bieden om de G8 te laten beslissen om de Doharonde verder af te ronden. Daarmee hadden ze kunnen laten zien dat ze niet de fout van de jaren dertig wilden maken, toen werd teruggevallen in isolationisme. Maar dat is niet gebeurd. Er waren

een paar grote regeringen in een overgangssituatie. India bereidde zich voor op verkiezingen, in Amerika was Obama net verkozen. Wie weet gebeurt het alsnog nu Obama goed aan de slag is en in India de verkiezingen voorbij zijn."

U mag liberalisering dan onwenselijk noemen, maar nieuw protectionisme is toch niet uit te sluiten.

"Nee, liberalisering is echt onvermijdelijk. De nieuwe technologie maakt de wereld steeds kleiner. Iedereen heeft contact met iedereen via internet, en je kunt binnen een dag overal ter wereld komen. Daar moet je niet op reageren door je terug te trekken op je eigen burcht.

In de 19^e eeuw werd Europa overspoeld door goedkoop Amerikaans graan. Dat was het gevolg van de hightech van die tijd, van stoomtreinen en schepen. Nederland heeft toen de verstandige keuze gemaakt geen hoge tariefmuren op te werpen, maar te investeren in onderzoek om de Nederlandse

landbouw te vernieuwen. Daar is onder andere Wageningen uit voortgekomen. Dat was verstandiger dan de verouderde landbouw in stand te houden."

De opkomst van China en India zal waarschijnlijk leiden tot een grotere vraag naar vlees. De Partij voor de Dieren roept op om mede daarom in ons land minder vlees te gaan eten. Terecht?

"Dat zet geen zoden aan de dijk. Als wij met ons 16 miljoen wekelijks een dag geen vlees eten, staat dat in geen enkele verhouding met die miljarden in India en China die wel vlees gaan eten. We moeten zoeken naar efficiëntere dierlijke productie. Daar is nog heel veel te winnen. In veel landen is nauwelijks geïnvesteerd in een efficiënte veehouderij. Dat hebben we in Nederland juist wel gedaan, en daarmee hebben we volgens mij wat te bieden aan de wereld. De vleesconsumptie gaat stijgen, daar doe je niets aan. Wij kunnen de wereld een dienst bewijzen met onze technologie. Zeker Wageningen kan dat."